

גיליון 141

יז' חשוון התשפ"ו
זמני השבת (ירושלים)

הדלקת הנר: 16:29

צאת השבת: 17:19

זמן ר"ת: 17:56

מפטיר: ואשה אחת

וירא

אין לקרוא בשעת התפילה!
העלון חייב בגניזה!

כתר דוד בן ישי

בן בנימין קניאס

כתר תורה

הנני כאן

"הנני" מסמלת את הדרגה הנעלת ביותר שבעבודת המסירות נפש וההקדבה לכבוד הקב"ה, וכוח עצום זה של המסירות נפש לכבוד רצון הבורא הוא זה שליווה את אברהם אבינו מעת היותו צעיר לימים, כשהתגורר באור כשדים והושלך על ידי נמרוד הרשע לכבשן האש כדי לקדש שמו יתברך, ועד לסוף ימיו. ובעבור כוח המסירות נפש שהיה באברהם הוא נקרא "אברהם העברי", כמו שפירשו חז"ל (בראשית רבה מב, ח) ש"כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד", והיינו שאף על פי שהיו בימיו של אברהם אבינו עוד כמה וכמה צדיקים עובדי ה' כגון שם ועבר וכיו"ב, בכל זאת לא נחשבה עבודתם לעומת עבודתו של אברהם למאומה, וכאילו היו עם כל העולם שונים עובדי ה' כלל בעבר האחד, ואברהם לבדו בעבר השני, כיון שאברהם היה היחיד בדורו שעבד את ה' מתוך מסירות נפש, והיה מוכן להקריב את כל היקר לו לכבוד הקב"ה. ובזה יובן גם מה שמבואר במדרש (בראשית רבה נה, ח): בשכר שתי בקיעות שבקע אברהם אבינו עצי עולה לצורך העקדה, זכו עם ישראל שהקב"ה בקע לפניו את ים סוף כשיצאו ממצרים (ולמדו זאת ממה שנאמר לגבי אברהם "ויבקע עצי עולה" ונאמר לעניין קריעת ים סוף "ויבקעו המים" ולכאורה הדבר דורש ביאור: הרי ים סוף נבקע לפני עם ישראל רק אחר שנחשון בן עמינדב, ואחריו עוד כמה וכמה מעם ישראל, קפצו לתוך הים הסוער וכמעט שטבעו, עד שצעקו לה': "הושיעני יְיָ אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מִים עַד נַפְשִׁי. טַבַּעְתִּי בֵּין מַצּוֹלָה וְאֵין מַעֲמֵד בְּאֵתִי בְּמַעְמְקֵי מַיִם וְשִׁבַּלְתָּ שִׁטְפָתִי" (תהלים סט, ב-ג). ואם בקיעת הים הייתה בזכות אותן שתי בקיעות עצים שבקע אברהם אבינו, מדוע לא נבקע הים מיד כשבאו עם ישראל לפניו? אולם הביאור לכך הוא, שמכיוון שבקיעת העצים של אברהם לצורך העקדה הייתה מתוך עבודה של מסירות נפש, ובכלל הרי כל מהותו של אברהם אבינו זוהי עבודת המסירות נפש כנ"ל, על כן לא היה שייך שתעורר לעם ישראל זכותו וזכות בקיעת העצים שלו עד שגם הם יעשו מעשה של מסירות נפש, וכאשר קפצו עם ישראל לים הסוער מתוך מסירות נפש על קיום מצות הבורא שאמר למשה "דבר אל בני ישראל ויסעו" (שמות יד, טו), מיד התעוררה זכות בקיעת העצים של אברהם ונבקע הים לפניו. וזהו בעצם הלך העקרי שעלינו ללמוד מפרשת העקדה, שנהיה תמיד מוכנים בכל עת ובכל שעה (להיות בבחינת "הנני"), לעשות רצון בוראנו, גם אם ידרש מאיתנו לוותר לשם כך על דברים שהם יקרים לנו ביותר, ואנו מאוד רוצים אותם.

לטובתם, לא ארד מדרגתי הרוחנית הקודמת, אלא אשמר את יכולתי הפנימית להתקדש ולקבל פני שכינה. ומוסיף ה"פנים יפות" – כך הדבר תמיד, המלמד לאחרים חושב שהוא פועל על חשבון התפתחותו שלו, וקיים אצלו חשש שהדבר ממעיט מדרגתו; אך באמת אין החשש מתממש, אלא אדרבה, משמים מביאים לכך שדווקא בזכות זה יזכה להתעלות והתפתחות אישית. ובדרך זו הוא מסביר באופן נפלא את הפסוק בתהילים (צב, יג): "צִדִּיק כְּתָמָר יִפְרָח כְּאֶרֶז בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָּה". מדוע מושווה הצדיק בתחילת הפסוק ל"תמר" ובהמשך ל"ארז"? אלא ההסבר הוא כך: הארז גבוה מן התמר, אך התמר נותן פירות. הצדיק, מעדיף להיות "תמר" ולהעניק לאחרים גם אם הדבר עלול לבוא על חשבון קומתו האישית. אך בפועל, הקב"ה גומל לו בכך ש"כארז בלבנון ישגה", דהיינו, בפועל לא נשללת ממנו קומתו והתפתחותו, אלא אדרבה, בזכות מסירותו והקדבתו, הוא צומח ונהיה כארז. הצדיק האמיתי בוחר בדרך ה"תמר", הוא יעניק לאחרים וילמד אותם, גם אם בזמן זה יכול היה לעסוק בפיתוחו העצמי ולהתעלות יותר; אך בפועל, דווקא בזכות כך, מסייע לו הקב"ה ומצליח בידו, ומעניק לו גם את קומת ה"ארז", אף קומתו הרוחנית מתעלה ומתפתחת. וכך, אם כן, מתפרש הפסוק: "צִדִּיק כְּתָמָר יִפְרָח", הוא בוחר לנהוג כתמר, אך לבסוף, דווקא בזכות כך, "כארז בלבנון ישגה" – הוא ישיג את כל הגבהים שאותם סבר שהפסיד.

בסיום הפרשה מספרת התורה על העניין אשר הוא בעצם הדבר המרכזי ביותר בפרשה, ניסיון העקדה. והנה בדומה לניסיון שעליו קראנו בתחילת הפרשה הקודמת, כשאמר הקב"ה לאברהם "לך לך מארצך...", גם ניסיון העקדה פותח במטבע לשון זה, כמו שכתוב בפרשתנו "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המוריה והעלהו שם לעולה". וכשם שבניסיון "לך לך מארצך" הגם שלא ידע אברהם אבינו כלל לאיזה ארץ כוונת הבורא שילך, בכל זאת מסר נפשו וקיים בתמימות את רצון הבורא ויצא לדרכו, כך גם בניסיון העקדה, הגם שלא היה ברור לאברהם כלל היכן בדיוק עליו לעקוד את בנו, שהרי נאמר לו רק "על אחד ההרים אשר אומר אליך", בכל זאת השכים אברהם בבוקר ויצא לדרך בתמימות. אלא שהפעם היה הניסיון כבד וקשה פי כמה וכמה מכל הניסיונות האחרים שעבר אברהם בחייו, ומצוה הקב"ה את אברהם לקחת את בנו אהובו שנולד לו לאחר מאה שנות ציפייה, ולהקריבו לפניו על גבי המזבח לעולה. פשוט וברור שבאותו הרגע ששמע אברהם ציווי זה רעד ליבו ונהפכו מעיו מגודל הצער והכאב שהרגיש מכך שיצטרך להיפרד מבנו אהובו, ועוד יותר מכך שעליו לשחוט אותו במו ידיו, אך אף על פי כן לא גרם הדבר להחליש את מידת הביטול העצומה וכוח המסירות נפש שפיעמו בליבו של אברהם אבינו ובערו בעצמותיו, ומיד ללא כל שהיה, וללא כל התייחסות לרגשותיו, וכן ללא כל התייחסות למה שיאמרו העולם על כך, הזדרז לצאת לדרך כדי למלאות את מצות הבורא. זוהי גם משמעות תשובתו של אברהם שהשיב להקב"ה "הנני" כלומר 'הנני מוכן ומזומן בכל עת ובכל רגע לעשות ככל אשר ישאל ממני מלכי ואלקי, וגם אם יבקש ממני למסור לו את חיי או כל דבר אחר שהוא יקר לי עד מאוד, אעשה זאת בשמחה!'. תשובתו של אברהם

כתר החיים

לא עוזבים את השכינה

"אל נא תעבר מעל עבדך". אברהם אבינו רץ לקראת האורחים, והוא מבקש מהשכינה שלא תסור ממנו בינתיים נשאלת השאלה, מדוע בכלל חשש אברהם שהשכינה תסור ממנו בעת שהוא מקבל את אורחיו? מדוע שתלך ממנו ולא תישאר עמו בזמן שהוא מקיים מצוות הכנסת אורחים? בעל ה"פנים יפות" (הרב פנחס הורוויץ, מחבר ספר ה'הפלאה' על הש"ס והשו"ע וכן ספר "המקנה" על מסכת קידושין) מסביר חשש זה כך: קבלת פני שכינה, אין פירושה שהאדם סתם "עומד ומשוחר" עם הקב"ה, אלא על המקבל נדרש לקדש ולזכך את נפשו ולהתעלות לגבהים רוחניים. לעומת זאת, לקבל אורחים ולהדריך אותם ולקרבם (כפי שעשה אברהם), פעולות אלה דורשות מאדם מצב נפשי הפוך, של "ירידה" כביכול והאדם נדרש להתאים ולהגביל את עצמו בשעה זו ליכולתו ותפיסתו של המקבל, ולא להתמקד בהתעלותו שלו עצמו ולעלות לגבהים רוחניים וכך "לאבד" את התלמיד, שאינו בדרגות אלה. עליו להיות קשוב לצרכי המקבל, ליכולתו ולדרגתו, ולהתאים את עצמו אליו. והנה, כשהאדם עושה כך, הוא חושש במטבע הדברים שהדבר בא על חשבון התפתחותו האישית והתעלותו. לכן נושא אברהם תפילה "אל נא תעבור מעל עבדך" – אני מבקש שלמרות שבזמן הקרוב אקדיש את עצמי לאורחים ואתאים את עצמי אליהם

כתר להלכה

~מפסקי מרן הרב עובדיה יוסף זצוק"ל~

חזו"ע שבת ד' – דיני בורר

~ ברירה במחובר ~

- א. האוכל דג עם עצמות, מותר להוציא את העצמות מחוץ לצלחת דרך אכילה, בידו או מפיו. אבל אם העצמות כבר נפרדו מהדג, אסור להוציא מחוץ לצלחת.
- ב. מותר להוציא בשבת את התווית המודבקת על הלחם, בכדי לאכול באותו רגע, וטוב להוציא את התווית עם מעט לחם.
- ג. מצקת שיש בה חורים, מותר להגיש בעזרתה אוכל בשבת לצורך אכילה באותו רגע, והמחמיר תבוא עליו ברכה.
- ד. העוקץ שבראש הפרי כגון העוקץ שבראש התפוח, מותר להוציא אותו בשעת האכילה, והמחמיר תבוא עליו ברכה.
- ה. מותר להוציא את הניילון של הנקניק ואפילו שהוא דבוק בו, על מנת לאכול לאלתר.

היהלום שבכתר

~ סיפור לשבת ~

לרוץ לדבר מצווה

בפתיחת הפרשה מסופר שאברהם אבינו עומד בפתח האוהל לאחר ברית המילה והיה מצטער שלא היו עובדים ושבים וכפי שמפרש רש"י: "הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים (בבא מציעא פו:), ולפי שראהו שהוא מצטער שלא היו אורחים באים, הביא מלאכים עליו בדמות אנשים", ואף שהיה זה היום השלישי לברית המילה ואברהם בן תשעים ותשע שנים "וַיֵּרָץ וַיִּרְץ לִקְרֹאתָם מִפֶּתַח הָאוֹהֶל", ובהמשך כתוב: "וַיָּאֵל הַבָּקָר רֹץ אַבְרָהָם וַיִּקָּח בֶּן בָּקָר". רבנו יוסף חיים, 'הבן איש חי' זצ"ל, כותב על הפסוק (שיר השירים ז:), "מִלֶּךְ אֶסּוּר בְּרֵהִטִּים" שהשכינה קשורה עם ישראל בגלות בשביל שני ריצות ('רֵהִטִּים' בארמית פירושו 'ריצות') שרץ אברהם אבינו עליו השלום בשביל המצוה. בספר הזהר כתוב: "כשישראל רצים לדבר מצוה, מול זה רצים מלאכי סנגורייא ומקדימין ללמד זכות על ישראל". הדבר יובן ע"פ המעשה הבא: מסופר על שלושה גוים שהלכו בדרך, ולכל אחד מהם היה שק גדול של כסף ופחדו שיגנבו להם את זה באכסניה, ולכן הם החביאו את כספם מתחת לאיזה עץ והלכו. והנה אחד הגוים אמר בליבו שרק חבריו יירדמו והוא ילך לקחת את כל הכסף שלו ויחביאנו במקום אחר, ויגנוב את כל כספם, וכך עשה. והנה השלושה הערבים הנ"ל באים לחפור כדי לקחת את אשר החביאו ויחשכו עיניהם כי לא מצאו את הכסף וכל אחד מהם צועק על חברו שהוא גנב את הכסף. הלכו שלושתם לבית המשפט וסיפרו לשופט הערבי את כל הסיפור ויאמר להם השופט: וכי נביא אני? מנין לי לדעת, לכו לרב של היהודים החכם רבי כלפון משה הכהן (היה הרב הראשי בג'רבה שבתוניס, ונחשב לאחד מגדולי רבניה), והוא אולי ישפוט אתכם. מיד הלכו אליו שלושתם ויספרו לו את המקרה, ויאמר להם הרב: מנין לי לדעת, תחזרו אל השופט שלכם כי אני לא נביא. וכשהלכו בחזרה אל השופט הערבי, הרב בחכמתו, שלח שליח מהר שיאמר לשופט להחזיר אותם אליו שוב וכן היה, כשהגיעו אל השופט אמר להם תחזרו אל הרב. חזרו אל הרב אמר להם הרב: למה באתם? הרי אני לא נביא לכו אל השופט, ושוב פעם שלח הרב שליח אל השופט שיחזיר אותם אליו. כשהגיעו אל השופט אמרו לו הרב אמר שהוא לא יודע. אמר להם השופט אע"פ כן תחזרו אל הרב. וחזרו אל הרב, אמר להם הרב שוב באתם מנין לי לדעת תחזרו אל השופט ואידך שיצאו משם קרא להם הרב והצביע על אחד מהם ואמר לו אתה הוא הגנב! אמר האיש: לא אני הגנב. ואז חקרוהו עד שהודה שהוא זה שגנב את הכסף, והכל בא על מקומו בשלום. ויאמרו התלמידים לרב מנין ידעת זאת, אם זה נבואה למה שלוש פעמים הם היו צריכים לבוא אליך, ואם לא נבואה אז מנין ידעת? אמר להם הרב: ראשית זה לא נבואה, אלא כשנכנסו אלי בפעם הראשונה אחד נכנס מהר ויוצא לאט. הבנתי שכנראה זה הגנב והוא לא ממנה. אבל אמרתי אולי הוא צולע וזה לא מרצונו בגלל שהם צריכים ללכת, ולפתע הוא היה הכי מהיר והיה הראשון בחוץ, ובפעם השנייה כשבאתם, פעם אחת הוא נכנס אחרון וביציאה הוא ראשון. וכן הדבר חזר על עצמו בפעם השלישית, שזה כבר חזקה. כולם ראו כמובן את חכמת הרב, והיה קידוש ה' גדול. מהמעשה הזה אנו למדים אחים יקרים את דברי המשנה במסכת אבות (דב:), "הַיּוֹרֵץ לְמַצְוָה קָלָה כְּבִחְמוּרָה" ולא להיפך ח"ו. ומה שמלמד הבן איש חי בהלכותיו על הפסוקים הנ"ל: "שֵׁשׁ מִצְוֹת לְרוֹץ לְכָל דָּבָר שֶׁהוּא מִצְוָה". וכך תיקן רבי נחוניא בן הקנא בנוסח תפילה לבית המדרש (ברכות כח:), וגם בנוסח ההדרן שאומרים בסיום מסכת: "אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת".

כתר מרן

~מתורתו של מרן הרב עובדיה יוסף זצוק"ל~

כבוד חכמים

"וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת אַבְימֶלֶךְ וְאֶת אִשְׁתּוֹ וְאִמְהַתָּיו וַיָּלֶדְיוּ".

מרן זיע"א כתב בספרו (ענף עץ אבות עמ' קלו) את דברי המשנה (בב:), "וְהָיָה זֶהִיר בְּגִחְלָתָן שֶׁלָּא תִפְּחוּ... וְלִחְשֹׁתָן לְחִישֶׁת שָׂרָף". ופירש שם רבי עובדיה ברטנורא זצ"ל שהשרף אינו מקבל לחש כשאר הנחשים- כך תלמיד חכם, אם תקניטו אותו ותבוא לפייסו, אינו מקבל פיוס. ולכאורה דבר זה קשה, שהרי מובא בגמרא (בבא קמא צב:), מניין שאם אדם לא מוחל הוא אכזרי? שנאמר "וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים" (שהתפלל אברהם על אבימלך). וכך תירץ מרן: אם אדם חטא לתלמיד חכם בדברים השייכים לגופו או ממונו, כמו שעשה אבימלך שלקח את שרה, לאחר שביקש מחילה צריך למחול לו. אבל המבזה תלמיד חכם ואת תורתו יש לו דין של אפיקורוס ואסור למחול לרשע כזה, כי אין תרופה למכתו. וכך אומרת הגמרא (יומא כב-כג): "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק, כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם".

כתר לחברו

~מצוות שבין אדם לחברו~

גמילות חסדים

פרק כא': ~ והלכת בדרכיו ~

א. כתוב בתורה (דברים כח:ט): "והלכת בדרכיו", ועוד נאמר (שם יא:כב): "ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו", "אחרי ה' אלוהיכם תלכו... ובו תדבקו" (שם יג:ה). והיקשו חז"ל (שבת קלג:), סוטה יד:), סנהדרין קז:), וכי אפשר לאדם ללכת אחרי השכינה? הרי אש אוכלת הוא, אלא שניצטוונו להלך אחר מידותיו של הקב"ה להידמות אליו ולדבוק בו: לגמול חסדים, להלביש ערומים, לבקר חולים, לנחם אבלים ולקבור מתים.

ב. מהות המצווה "והלכת בדרכיו" היא לשפר את המידות שלנו ולהידמות להקב"ה, ונוכל להשיג זאת רק ע"י התרגלות בעשיית גמילות חסדים.

ג. מי שאינו משתדל ליישר דרכיו ולכבוש את יצרו, ולתקן את מעשיו ומחשבותיו, לאהבת השם יתברך, ולקיימן, ביטל מצוות עשה מהתורה.

שבת שלום